

Kulturutskottets betänkande

1984/85: 22

om närradio (prop. 1984/85: 145)

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens förslag till lag om ändring i närradiolagen (1982: 459) som lagts fram i proposition 1984/85: 145 om närradio jämte nio motioner.

Utskottet har i ärendet inhämtat yttrande från konstitutionsutskottet. Yttrandet (KU 1984/85: 8 y) fogas som *bilaga 3* till betänkandet.

Regeringen föreslår att närradioverksamheten skall permanentas. Förslaget innebär att en ny myndighet – närradionämnden – skall inrättas. Programreglerna skärps så till vida att sändningstillstånd i fortsättningen skall kunna återkallas interimistiskt redan efter fällande dom i tingsrätt för yttrandefrihetsbrott. Vissa bestämmelser om obehörigt utnyttjande av andras sändningstider införs. Vidare införs nya regler om tidsfördelning och innehållet i närradioföreningarnas sändningar.

Utskottet tillstyrker i allt väsentligt propositionen och framför därvid vissa synpunkter på handläggningsrutinerna vid fördelningen av tillfälliga sändningstider. Utskottet föreslår en uppmjukning av huvudregeln att sändarnas räckvidd är begränsad till 5 km.

Reservationer har avgivits på följande punkter i betänkandet: närradioföreningarnas programutbud (m, fp), yttrandefrihetsbrott (m, c, fp), reklam i närradio (m), kretsen av tillståndsberättigade föreningar (m), rätt för föreningarna att själv skaffa sändare (m, c, fp), sändarnas räckvidd (m) och närradionämndens finansiering (m, c, fp). Särskilt yttrande har avgivits beträffande närradionämndens administration och lokalisering m. m. (c).

Propositionen

I proposition 1984/85: 145 föreslår regeringen (utbildningsdepartementet) efter hörande av lagrådet att riksdagen antar i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i närradiolagen (1982: 459).

Lagförslaget fogas vid betänkandet som *bilaga 1*.

Motioner

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1985

I motion 1984/85: 511 av Filip Fridolfsson (m) yrkas att riksdagen beslutar upphäva 10 § närradiolagen.

I motion 1984/85: 1823 av Göthe Knutson m. fl. (m, fp) yrkas att riksdagen
1 Riksdagen 1984/85. 13 saml. Nr 22

gen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen föreslås om lokalisering av kabelnämndens och närradionämndens resp. kanslier.

Motioner väckta med anledning av proposition 1984/85: 145

I motion 1984/85: 3005 av Nils Svensson (s) och Göthe Knutson (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den kommande utredningen om närradiosändarna i beredskap och krig beaktar vad som i motionen anförts.

I motion 1984/85: 3006 av Karl Boo m. fl. (c) yrkas

1. att riksdagen beslutar att högre sändareffekt och etablering av slav-sändare medges enligt de riktlinjer som anges i motionen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande televerkets monopol på sändare,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande finansieringen av myndighetsfunktionen på närradioområdet,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande samordning av myndighetsfunktionerna på närradio- och kabel-TV-området,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande lokalisering till Kalmar i syfte att där utveckla ett media-centrum.

I motion 1984/85: 3007 av Lars Hedfors m. fl. (s) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om sändare för närradioprogram.

I motion 1984/85: 3008 av Arne Andersson i Gamleby m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att närradiosändarnas hörbarhet i glesbygd och i yttre kommun-delar bör förbättras inom de ramar som televerkets frekvensplan anger.

I motion 1984/85: 3009 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) yrkas

1. att riksdagen dels avslår förslaget i proposition 1984/85: 145 om lag-reglering av vad en närradioförenings programutbud får innehålla (11 § andra stycket förslaget till lag om ändring i närradiolagen), dels lämnar utan erinran de uttalanden som görs i propositionen om innehållet i programutbudet,
2. att riksdagen avslår förslaget i propositionen att närradionämnden i vissa fall skall kunna återkalla sändningstillstånd interimistiskt (13 § andra stycket förslaget till lag om ändring i närradiolagen),
3. att riksdagen beslutar att kostnaderna för tillsynen över närradio-verksamheten inte skall belasta de sändande föreningarna.

I motion 1984/85: 3010 av Olle Grahn (fp) och Kenth Skårvik (fp) yrkas

1. att riksdagen beslutar att 7 § närradiolagen får följande lydelse:

Närradiomyndigheten uppdrar åt närradioförening att besluta om sändningstid.

En sammanslutning som har tilldelats sändningstid genom ett sådant beslut skall tillse att närradiomyndigheten underrättas därom.

Beslut om sändningstid som fattas av närradioförening kan överklagas hos närradiomyndigheten.

2. att riksdagen beslutar att 11 § andra stycket närradiolagen får följande lydelse:

En närradioförenings programutbud får innehålla endast sändningar av gemensamt intresse för tillståndshavarna på orten.

I motion 1984/85: 3011 av Ingrid Sundberg m. fl. (m) yrkas

1. att riksdagen avslår propositionen såvitt avser att tillstånd att sända närradio skall kunna återkallas på grund av innehåll i sändning,

2. att riksdagen avslår propositionen såvitt avser bestämmelser beträffande provsändning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tillstånd till föreningar med kommersiell verksamhet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen uttalas om kostnaderna för närradionämndens verksamhet,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om föreningars rätt att själva anskaffa sändare,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om sändares räckvidd,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om reklam i närradio.

Utskottet

Inledning

Den försöksverksamhet med närradio som inleddes år 1979 gavs genom riksdagens beslut i juni 1982 fastare former. Beslutet innebar att den dittillsvarande provisoriska lagstiftningen ersattes med närradiolagen (1982: 459). Närradioverksamheten har successivt byggts ut och i december 1984 hade 812 föreningar på 70 orter sändningstillstånd. Bland tillståndshavarna återfinns i första hand kyrkliga sammanslutningar och politiska organisationer.

Närradioverksamheten administreras av närradiokommittén (U 1978: 11) som också haft i uppdrag att redovisa erfarenheter från verksamheten och föreslå kompletteringar och förändringar i närradions regelsystem. Förslagen i propositionen bygger på de synpunkter och förslag som närradiokommittén lagt fram i sitt betänkande (SOU 1984: 53) Föreningarnas radio.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att närradioverksamheten skall få permanent form och byggas ut i den takt och på de orter där intresse och förutsättningar finns. Nuvarande krav på geografisk spridning och variation när det gäller typen av medverkande föreningar skall upphöra. En ny myndighet – närradionämnden – skall inrättas med ett i förhållande till närradiokommittén vidgat ansvarsområde. Närradionämnden skall finansieras med avgifter från de sändande sammanslutningarna.

Vissa lagändringar i nu gällande närradiolag föreslås. Programreglerna skärps så till vida att sändningstillstånd i fortsättningen skall kunna återkallas redan efter fällande dom i tingsrätt för yttrandefrihetsbrott. Vissa bestämmelser om obehörigt utnyttjande av andras sändningstider införs. Förslaget berör även reglerna om tidsfördelning och innehållet i närradioföreningarnas sändningar.

Upplåtelse av sändningstid samt närradioföreningarnas programutbud

Huvudtanken bakom närradion är att ideella föreningar skall kunna producera och sända program som ett led i den egna föreningens verksamhet. Enligt föredragande statsrådet förekommer det emellertid att sammanslutningar helt eller delvis upplåter sin sändningstid åt andra sammanslutningar. I likhet med närradiokommittén anser statsrådet denna typ av "bulvanverksamhet" strida mot lagstiftningens intentioner. En olycklig konsekvens därav är att lyssnarna ofta inte vet vem som står bakom sådana sändningar. I propositionen föreslås därför en lagändring som innebär att en sammanslutning inte längre skall kunna upplåta sin sändningstid till en annan sammanslutning. Förbudet mot upplåtelse av sändningstid kommer till uttryck genom en ändring i 13 § första stycket närradiolagen av innehåll att en sammanslutnings sändningstillstånd kan återkallas om sammanslutningen låter annan i dess ställe utnyttja sändningstid som tilldelas sammanslutningen. I propositionen framhålls dock att en tillståndshavare kan låta en annan sammanslutning medverka i tillståndshavarens eget radioprogram som särskilt inbjuden eller på annat osjälvständigt sätt. Det skall dock vara möjligt för närradioföreningarna – som är sammanslutningar av lokala tillståndshavare vilka har till uppgift att samordna och administrera närradiosändningarna på orten – att låta sammanslutningar på orten provsända. En bestämmelse om detta föreslås tas in i 11 § närradiolagen.

I propositionen föreslås vidare att närradioföreningarnas eget programutbud begränsas till ämnen som kan anses vara av gemensamt intresse för de medverkande sammanslutningarna. I ett tillägg till 11 § närradiolagen preciseras de områden som dessa sändningar får omfatta. Utöver de nyss nämnda provsändningarna skall närradioföreningarnas sändningar få omfatta programtablåer över kommande närradioprogram och annan information om närradioverksamheten, sändningar från evenemang av gemensamt

intresse för tillståndshavarna på orten och – i begränsad omfattning – kommunal information.

I lagrådets yttrande över lagförslagen anför majoriteten att den begränsade regleringen i fråga om närradioföreningarnas sändningar kan mot bakgrund av den funktion föreningarna är avsedda att ha i närradiosystemet inte anses stå i strid med föreskrifterna om yttrandefrihet i 2 kap. regeringsformen. En ledamot av lagrådet kritiserar den föreslagna regleringen och ifrågasätter dess förenlighet med nämnda kapitel i regeringsformen. Beträffande provsändningar motsätter sig lagrådet inte den föreslagna lösningen.

Frågan om närradioföreningarnas programutbud tas upp i tre motioner. I motion 3009 (fp) ifrågasätts behovet att genom lag reglera närradioföreningarnas programutbud. I sak har motionärerna inga invändningar mot de i propositionen förordade principerna för föreningarnas programutbud. De anser dock att det är tillräckligt om riksdagen uttalar sig för dessa principer. I motion 3010 (fp) föreslås att närradioföreningarnas programutbud får innehålla endast sändningar av gemensamt intresse för tillståndshavarna på orten. I motion 3011 (m) yrkas avslag på propositionens förslag beträffande provsändningar. Av den motivering till förslaget som lämnas i motionen framgår dock att motionärerna avstyrker den föreslagna regleringen av närradioföreningarnas programutbud i alla delar.

Konstitutionsutskottet har i sitt yttrande anfört att det är viktigt för lyssnarna att veta vem som står bakom sändningarna. Med hänsyn härtill samt till närradioföreningarnas huvudsakliga uppgift kan konstitutionsutskottet godta de i propositionen angivna begränsningarna av närradioföreningarnas programutbud. Utskottet anser liksom föredragande statsrådet att denna begränsning bör framgå av lagtexten. Konstitutionsutskottet avstyrker således motionsyrkandena i dessa frågor.

I enlighet med vad som anförts i propositionen bör det enligt kulturutskottets uppfattning göras klart att tillståndshavaren inte kan överlåta någon del av de rättigheter eller skyldigheter som följer med sändningstillståndet på annan. Det är som konstitutionsutskottet framhåller viktigt för lyssnaren att veta vem som framställt programmen. Kulturutskottet föreslår därför att riksdagen antar det i propositionen föreslagna andra stycket 13 § närradiolagen om återkallelse av sändningstillstånd för den sammanslutning som låter annan i dess ställe utnyttja sändningstid som tilldelats sammanslutningen. Det är, som det framhålls i propositionen, självfallet möjligt för tillståndshavaren att låta en annan sammanslutning medverka i tillståndshavarens eget program som särskilt inbjuden eller på annat osjälvständigt sätt. Detta innebär att om en lokal samarbetsorganisation för exempelvis olika handikappföreningar eller kyrkor har fått sändningstillstånd, finns det inte obetydligt utrymme för att låta de olika föreningarna medverka och föra ut sina budskap. Lagen innebär nämligen inte någon direkt begränsning i fråga om omfattningen av medverkan i vidare mån än

vad som följer av att det inte får vara självständiga sändningar av föreningarna.

Utskottet tillstyrker också att närradioföreningarna får ställa programtid till förfogande för att sammanslutningar som saknar sändningstillstånd skall få provsända. Detta framgår av det föreslagna andra stycket 11 § närradiolagen. Med hänsyn till att närradioföreningarnas huvudsakliga uppgift är att samordna och administrera närradiosändningarna på orten tillstyrker kulturutskottet, liksom konstitutionsutskottet, även övriga bestämmelser i 11 § andra stycket lagförslaget om vad närradioföreningars program får innehålla. Som en följd härav avstyrker utskottet motionerna 3009 yrkande 1, 3010 yrkande 2 och 3011 yrkande 2.

Yttrandefrihetsbrott

En viktig nyhet i lagförslaget är den rätt närradionämnden får att interimistiskt återkalla sändningstillstånd om ett sänt program enligt en icke lagakraftägande dom innefattat ett yttrandefrihetsbrott. Enligt nu gällande regler krävs lagakraftägande dom för att sändningstillstånd skall kunna dras in.

Föredragande statsrådet motiverar sitt förslag med att det nuvarande kravet på lagakraftägande dom innebär att avsevärd tid kan förflyta innan det finns möjlighet att ingripa mot en sammanslutning som i sina program gjort sig skyldig till rasdiskriminering eller andra yttrandefrihetsbrott. Det har varit möjligt för en sammanslutning att trots fällande dom i tingsrätt fortsätta programverksamheten och begå nya yttrandefrihetsbrott, intill dess dom meddelats av högsta instans omkring ett år senare.

I två motioner avvisas detta förslag. Enligt motion 3009 (fp) kan från yttrandefrihetssynpunkt principiella invändningar riktas mot nu gällande regler som ger alltför stort utrymme för administrativa ingripanden. Motionärerna erinrar om att närradion kommer att beröras av den reform som aviserats på grundval av yttrandefrihetsutredningens (Ju 1977: 10) förslag i betänkandet (SOU 1983: 70) Värna yttrandefriheten. Utredningsförslaget innebär bl. a. att tryckfrihetsförordningens principer skall gälla även för andra uttrycksformer. I motion 3011 (m) uttalas att yttrandefriheten bör vara en grundläggande princip även i fråga om lagstiftning rörande massmedia. Frågor gällande sändningstillstånd bör regleras med tryckfrihetsförordningen som förebild anser motionärerna.

Konstitutionsutskottet redovisar i sitt yttrande det förslag till yttrandefrihetslag som lagts fram av yttrandefrihetsutredningen, vilket bl. a. omfattar de medier där yttrandefriheten hittills saknat ett detaljerat grundlagsskydd. Förslagets regelsystem är utformat enligt tryckfrihetsförordningens (TF) mönster. Lagförslaget bereds för närvarande inom regeringskansliet. I avvaktan på den särskilda yttrandefrihetslagstiftning, som konstitutionsutskottet förutsätter att riksdagen får ta ställning till under närmaste mandatperiod, godtas förslaget i propositionen och avstyrks motionsyrkandena.

Kulturutskottet anser att den i propositionen föreslagna möjligheten att interimistiskt dra in sändningstillstånd innan dom i yttrandefrihetsmål vunnit laga kraft innebär en godtagbar avvägning mellan rättssäkerhetskraven och kraven på möjligheter att kunna ingripa någorlunda omgående och effektivt. Som framhålls i propositionen är närradioverksamheten av den arten att en fortlöpande översyn av lagreglerna bör ske. Förändringar av närradiolagens bestämmelser kan föränledas av den fortsatta utvecklingen av verksamheten samt av resultaten av den i proposition 1984/85: 199 om radio- och TV-sändningar i kabelnät aviserade översynen av det radiorättsliga området och av den pågående beredningen av yttrandefrihetsutredningens förslag. Kulturutskottet tillstyrker med det anförda förslaget i propositionen och avstyrker motionerna 3009 yrkande 2 och 3011 yrkande 1.

Reklam i närradio

Enligt 10 § närradiolagen får kommersiell reklam inte sändas i närradio. Det är inte heller tillåtet att sända ett visst program eller programinslag som bekostas av medel som har ställts till den sändande sammanslutningens förfogande under förutsättning att programmet eller inslaget sänds.

I två motioner förordas att reklam skall tillåtas i närradiosändningar. Enligt motion 511 (m) bör riksdagen upphäva 10 § närradiolagen. I motion 3011 (m) uttalas att det bör ankomma på resp. närradioförening att besluta om formerna för reklam i närradio. Motionärerna hemställer att riksdagen i ett uttalande till regeringen ställer sig bakom denna uppfattning.

Riksdagen har vid två tillfällen, på förslag av utskottet, avslagit motioner med samma syfte som de nu föreliggande (KrU 1982/83: 20 och 1983/84: 17).

Konstitutionsutskottet har i sitt yttrande lämnat en ingående redovisning för den nuvarande situationen då det gäller frågan om reklam skall vara tillåten i TV och radio. Kulturutskottet hänvisar till yttrandet. En särskild utredare har nyligen tillkallats för att bedöma vilka effekter reklam i företrädesvis TV kan förväntas få för ekonomin i andra medier och andra reklamintäcksberoende verksamheter samt för förhållandena i näringslivet. Utredaren bör om möjligt även översiktligt bedöma effekterna av kommersiell reklam i olika former av ljudradioverksamhet.

Mot bakgrund av det anförda anser kulturutskottet i likhet med konstitutionsutskottet att motionsyrkandena inte bör föränleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet avstyrker således motionerna 511 och 3011 yrkande 7.

Kretsen av tillståndsberättigade föreningar

Rätten att sända närradio är enligt 4 § närradiolagen begränsad till lokala ideella föreningar som bedriver verksamhet inom sändningsområdet, församlingar inom svenska kyrkan, studerandesammanslutningar samt närradioföreningar.

Den vedertagna beteckningen närradioföreningar föreslås i propositionen införas i 4 § 5 närradiolagen.

I propositionen gör föredragande statsrådet följande bedömning när det gäller sändningsrätt för folketsparkföreningar, folketshusföreningar, bygdegårdsföreningar och liknande föreningar.

Dessa föreningar torde i allmänhet utgöra ideella föreningar (jfr. rättsfallen RÅ 1955 not Ju 15 och 16). De är då sändningsberättigade enligt huvudregeln i närradiolagen.

Enligt äldre föreningsrättslig lagstiftning (se 1 § andra stycket lagen, 1911:55 s. 1, om ekonomiska föreningar) kunde emellertid vissa ideella föreningar, t. ex. folketshusföreningar, registreras som ekonomiska föreningar.

Enligt 4 § 1 mom. lagen (1951:309) angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar får sådana föreningar bestå såsom registrerade föreningar, med oförändrad firma.

Det förhållandet att en ideell förening har registrerats som ekonomisk förening enligt äldre föreningslagstiftning hindrar inte enligt min mening att föreningen bör räknas som ideell vid tillämpning av närradiolagen. Någon särskild föreskrift om detta erfordras inte.

Med hänsyn till vad jag nu har anfört anser jag alltså inte att det behövs någon särskild lagregel om sändningsrätten för folketsparksföreningar, folketshusföreningar, bygdegårdsföreningar eller liknande föreningar.

Enligt motion 3011 (m) bör de föreningar som bedriver kommersiell verksamhet – i första hand folketspark- och folketshusföreningar – inte bli berättigade att sända. Dessa föreningar skulle kunna göra reklam för sin egen verksamhet och därmed få en konkurrensfördel. Det bör ankomma på nämnden att pröva om en förening som ansöker om tillstånd bedriver kommersiell verksamhet, anför motionärerna (yrkande 3).

Närradiokommittén har enligt uppgift beviljat fyra folketsparkföreningar och sex folketshusföreningar sändningstillstånd. Ansökningar om sändningstillstånd från sådana föreningar har inte i något fall avslagits.

Utskottet som inte har någon erinran mot den praxis som utvecklats finner inte vad som anförs i propositionen innebära att någon särskild lagreglering av frågan är påkallad. Då utskottet således inte har något att erinra mot att här aktuella föreningar ges sändningstillstånd avstyrks motionen i här aktuell del.

Utskottet godtar det i propositionen framlagda förslaget till ändring av 4 § närradiolagen, vilken innebär att ordet närradioföreningar införs i 4 § 5 närradiolagen för sammanslutningar av flera tillståndshavare för gemensamma närradioändamål.

Rätten att besluta om sändningstiden

Beslut om fördelning av sändningstiden fattas av närradiomyndigheten, dvs. närradiokommittén.

Närradiokommittén har föreslagit att närradioföreningarna i fortsättningen skall besluta om fördelning av sändningstiden. Kommittén har i sitt betänkande redogjort för hur fördelningen praktiskt går till i dag. Sedan andra halvåret 1982 har närradioföreningarna själva upprättat förslag till tidsschema för programverksamheten. Kommittén har därefter i princip kunnat fastställa sändningsscheman i överensstämmelse med närradioföreningarnas förslag. När det gäller att permanent eller tillfälligt ändra sändningstiderna har de flesta närradioföreningarna genom ett frivilligt åtagande fungerat som remissinstanser innan kommittén fattat beslut.

Enligt propositionen skall närradionämnden, som avses överta kommitténs administrerande uppgifter, få i uppdrag att besluta om sändningstid för varje enskild sammanslutning. I propositionen anförs att närradionämndens arbete med att förbereda tidsscheman liksom hittills i stor omfattning kan överföras på närradioföreningarna.

Föredragande statsrådet framhåller att beslut om tidsfördelning, när sammanslutningarnas önskemål står mot varandra, inte är av ren ordningskaraktär utan angår en begränsning av yttrande- och informationsfriheterna i den mening som avses i 2 kap. 12 § första stycket regeringsformen. För föreskrift om tidsfördelningen är därför lagformen obligatorisk. De grundläggande reglerna för hur sändningstiderna skall fördelas skall sålunda återfinnas i närradiolagen.

I propositionen redovisas att kammarrätten i Stockholm i sitt remissyttande anfört att möjligheterna att anförtro en förening uppgifter som innebär myndighetsutövning bör utnyttjas endast om starka skäl föreligger. Praktiska problem skulle kunna uppkomma genom att varken förvaltningslagens bestämmelser eller regler om offentlighet och sekretess skulle bli tillämpliga på en närradioförenings handläggning av tidsfördelningsärenden.

I motion 3010 (fp) föreslås att närradionämnden skall delegera rätten att besluta om tidsfördelning till närradioföreningarna. Motionärerna anser att närradioföreningarna, som har kännedom om lokala förhållanden, har bättre möjligheter än närradionämnden att jämka samman önskemål om sändningstider.

Utskottet har inte funnit att tillräckliga skäl anförts för att ändra gällande ordning att närradiomyndigheten skall besluta om fördelning av sändningstiden. Utskottet förutsätter dock att närradioföreningarna även i fortsättningen deltar aktivt i upprättandet av sändningsscheman. I fråga om tillstånd för tillfälliga sändningar bör ett förenklat förfarande kunna införas. I syfte att spara tid bör enligt utskottets mening ansökningar om tillfällig sändningstid kunna skickas via närradioföreningarna som med eget yttrande vidarebefordrar dem till närradiomyndigheten. Närradiomyndighetens handläggning kan på så sätt begränsas till att avse i huvudsak endast beslut i ärendet. Enligt utskottets mening bör ett förfarande av detta eller liknande slag kunna genomföras utan svårighet och leda till minskad byråkrati.

Med hänvisning till de synpunkter som anförts i propositionen och till den av utskottet omnämnda möjligheten att förkorta handläggningstiden vid tillfälliga sändningar avstyrker utskottet motion 3010 yrkande 1.

Rätt för föreningarna att själva anskaffa sändare

I 6 § närradiolagen föreskrivs att närradio bara får sändas över sådana radiosändare som televerket ställer till förfogande. Föredragande statsrådet uttalar i propositionen att televerkets monopol på detta område har föranlett principiella invändningar, men att fördelarna med att televerket äger och sköter sändarna överväger.

I motionerna 3006 (c) och 3011 (m) föreslås att föreningarna skall få rätt att själva anskaffa sändare. Ett villkor härför är att närradiönämnden gett sändningstillstånd och att sändaren godkänts av televerket. I motion 3011 uttalas att möjligheten för närradioföreningarna att hålla sig med egna sändare skulle påskynda uppbyggnaden av närradioverksamheten. Vidare skulle föreningarna enligt vad som anförts i motionen kunna sänka sina kostnader och erhålla förbättrad service om en konkurrenssituation uppstod.

Förslag som överensstämmer med det nu föreliggande har vid två tillfällen avlagits av riksdagen på förslag av utskottet (KrU 1981/82: 29 och 1982/83: 20). Vid båda tillfällena hänvisade utskottet till det yttrande som konstitutionsutskottet (KU 1981/82: 16 y) avgivit i frågan år 1982. I detta anförde konstitutionsutskottet att det räknade med att närradiolagen kommer att ses över i samband med att en ny lagstiftning rörande yttrandefriheten utarbetas. Kulturutskottet erinrade för sin del om att erfarenheterna i försöksverksamheten hittills endast bygger på sändare som tillhandahållits av televerket.

Utskottet har tidigare i betänkandet nämnt att yttrandefrihetsutredningen framlagt sitt förslag. Beträffande rätten att etablera verksamhet för sändning av radio och TV-program i etern föreslår utredningen ingen ändring av vad som gäller nu. Förslaget bereds för närvarande inom regeringskansliet.

Utskottet finner inte anledning att ändra sin tidigare inställning och anser således att den kommande behandlingen av yttrandefrihetsutredningens förslag bör avvaktas. Motion 3006 yrkande 2 och motion 3011 yrkande 5 avstyrks därför.

Sändarnas räckvidd

Närradioprogrammen skall enligt vad som uttalades i proposition 1981/82: 127 om närradioverksamhet kunna tas emot med god hörbarhet inom ett område på ca 5 km från sändaren. Den normala sändareffekten är 10 W. Under den försöksverksamhet som fortfarande pågår har vissa försök påbörjats som innebär avsteg från denna regel för att man skall uppnå en täckning som stämmer bättre överens med föreningslivets struktur. Sålun-

da pågår för närvarande försök med starkare sändare i Botkyrka/Salem, Kalix, Norrtälje, Västervik och Örebro. Dessa sändare sänder med en betydligt högre effekt – upp till 300 W. Därutöver här enligt vad utskottet inhämtat sändareffekten på vissa orter ökats till 20–30 W, för att en tillfredsställande hörbarhet inom 5-kilometersradien skall uppnås, nämligen i Göteborgs innerstad, Karlstad, Lund, Piteå och Stockholms innerstad.

Närradiokommittén föreslår i sitt betänkande att sändarnas räckvidd anpassas till varje orsts förutsättningar och föreningslivets behov så långt det är tekniskt och ekonomiskt möjligt. Några egentliga fördelar med det hittillsvarande systemet med ca 5 km räckvidd generellt finns inte enligt kommittén. I betänkandet avvisas dock en generell kommuntäckning dels för att det är svårt att nå fram till de sämst belägna hushållen, dels för att närradion skall behålla sin karaktär med tonvikt på närhet.

Televerket har vid den internationella teleunionens frekvensplaneringskonferens i Genève hösten 1984 förhandlat fram ett utrymme på FM-bandet för bl. a. närradions utbyggnad. I den frekvensplan som upprättats har man utgått från att varje kommun skall täckas av en eller flera sändare. Enligt frekvensplanen kan alla kommuner i princip täckas av närradiosändningar med undantag för vissa ytterområden.

Föredragande statsrådet anser att det är viktigt att närradion behåller sin lokala karaktär. Huvudregeln att närradioprogrammen skall kunna tas emot med god hörbarhet inom ett område om 5 km från sändaren bör enligt honom vara oförändrad. Närradionämnden bör dock på enstaka orter – framför allt glesbygdsorter – kunna medge vissa avsteg från huvudregeln.

Önskemål om att närradiosändarnas räckvidd skall ökas förs fram i fyra motioner. Enligt motion 3006 (c) bör riksdagen som en riktlinje för sändarräckvidden uttala att där det finns ett utbrett önskemål om täckning av hela kommunen bör detta tillgodoses om det finns rimliga förutsättningar här för. Motionärerna yrkar att riksdagen beslutar att högre sändareffekt och etablering av slavsändare medges enligt de riktlinjer som anges i motionen. I motion 3007 (s) föreslås att huvudregeln skall vara att närradion skall kunna nå i stort sett alla kommuninvånare och att detta skall uppnås i den takt teknik och ekonomi tillåter.

I motion 3008 (s) föreslås att närradiosändarnas hörbarhet i glesbygd och yttre kommundelar skall förbättras inom de ramar som televerkets frekvensplan anger.

Enligt motion 3011 (m) saknas anledning att generellt förordna om någon viss räckvidd för sändarna. Motionärerna föreslår att det område som skall kunna täckas får avgöras från fall till fall beroende på de tekniska förutsättningar som föreligger.

Sveriges närradioförbund har i en skrivelse den 26 april 1985 till utskottet bl. a. anfört att närradiosändarna bör ha större räckvidd. Förbundet har härvid uttalat att föreningslivets behov och ortens förutsättningar bör ligga till grund för beslut om sändarnas räckvidd i varje enskilt fall.

Det är enligt utskottets uppfattning viktigt att närradion behåller sin lokala karaktär. Utskottet har därför inget emot att 5 km-gränsen fortfarande skall vara huvudregeln för sändarnas räckvidd. Närradionämnden bör dock kunna medge avsteg från huvudregeln. Utifrån en bedömning av föreningslivets behov och ortens förutsättningar bör sändare med större räckvidd kunna få förekomma. Framförallt bör glesbygdssorter kunna komma i fråga för en sådan prövning. Denna möjlighet till utvidgning av sändarnas räckvidd i förhållande till vad som nu gäller bör enligt utskottets mening – med anledning av motionerna 3006 yrkande 1, 3007, 3008 och 3011 yrkande 6 – komma till uttryck i en ändring av 1 § närradiolagen.

Närradiosändarna vid beredskapstillstånd

Behräftande frågan om närradiosändarnas användning vid beredskap och krig framhålls i propositionen att det är i första hand televerkets ansvar att efter samråd med beredskapsnämnden för psykologiskt försvar planera för sändarnas användning i detta sammanhang. Frågan bör enligt föredragande statsrådet utredas vidare i samverkan mellan berörda parter.

I motion 3005 (s, m) påpekas att kommunerna fått ansvaret för ett fungerande civilförsvar och att civilförsvaret har behov av en samverkan med föreningsliv och folkrörelser i krig och beredskap. En samverkan mellan folkrörelserna och kommunerna bör därför vara utgångspunkten för frågan om ansvaret för närradiosändarna vid beredskapstillstånd. Motionärerna anser att en möjlighet är att låta kommunerna överta ansvaret för sändarna i krig och beredskap. I motionen föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den kommande utredningen beaktar vad som i motionen anförts om närradiosändarna i krig och beredskap.

Enligt 5 § civilförsvarlagen (1960: 74) skall kommunerna den 1 januari 1987 ta över ledningen för civilförsvarsverksamheten på lokal nivå i krig. Som ett led i denna verksamhet har kommunerna från den 1 januari 1985 tilldelats ansvaret för planläggningen av civilförsvarsverksamheten under fredstid. I 10 a och 10 d §§ civilförsvarlagen stadgas att kommunen skall upprätta och anta en informationsplan. Syftet med informationsplanen, är enligt förarbetena (prop. 1984/85:49 s. 50, FöU 1984/85:5) att säkerställa resurser och fastställa samverkansformer för all den information som kommunen har ansvaret för vid beredskap och krig.

Rundradiosändare är viktiga i informationsverksamheten vid beredskapstillstånd och krig. I avtal mellan Sveriges Radio AB och staten som träffades år 1979 regleras Sveriges Radio-koncernens verksamhet under krig och krigsfara. Sveriges Radio AB har utarbetat en plan som följer riktlinjerna enligt 1982 års försvarsbeslut (prop. 1981/82: 102, FöU 1981/82: 18, rskr. 1981/82: 374). Planer har utarbetats i samråd med televerket och avser användningen av sändarna inom Sveriges Radios verksamhetsområde.

Utskottet utgår från att i den fortsatta utredningen och planeringen av närradiosändarnas användning vid beredskap och krig även kommunernas medverkan och roll blir klärlagd. Utskottet ser det också som naturligt att televerket som – i samråd med beredskapsnämnden för psykologiskt försvar – ansvarar för det fortsatta arbetet samverkar med Sveriges Radio och kommunerna i frågan.

Utskottet, som hänvisar till det anförda, anser att motion 3005 inte behöver föranleda någon riksdagens åtgärd. Den avstyrks därför.

Närradionämndens administration och lokalisering, m. m.

I propositionen föreslås att närradiokommittén skall ersättas med en ny närradiomyndighet, närradionämnden. Det bör enligt propositionen ankomma på regeringen att besluta om närradionämndens organisation och lokalisering.

I proposition 1984/85: 199 om radio- och TV-sändningar i kabelnät föreslås att en särskild myndighet, kabelnämnden, skall inrättas för att administrera kabelsändningarna. Föredragande statsrådet uttalar därvid att den föreslagna närradionämnden inte har lämplig sammansättning att fullgöra de uppgifter som bör åvila kabelnämnden. Han anser därför att en ny central myndighet bör inrättas för frågor om kabelsändningar. Proposition 1984/85: 199 behandlas i ett kommande betänkande av konstitutionsutskottet.

I motion 3006 (c) förordas att myndighetsfunktionerna på närradio- och kabel-TV-området samordnas och att denna myndighet lokaliseras till Kalmar.

I motion 1823 (m, fp) föreslås att närradionämnden lokaliseras till Karlstad av bl. a. sysselsättningskäl. I motionen föreslås samma lokalisering av kabelnämnden.

Utskottet tillstyrker att en närradionämnd inrättas i enlighet med förslaget i den nu aktuella propositionen. Sedan riksdagen fattat beslut i ärendena om närradio och kabelsändningar ankommer det på regeringen att överväga formerna för organisationen av nämnderna. Att föredragande statsrådet funnit att separata nämnder bör inrättas – vilket utskottet således inte har något att erinra mot – utesluter inte att nämnderna kan komma att samordnas i exempelvis administrativt hänseende. Utskottet utgår från att även denna fråga ingår i regeringens överväganden om närradionämndens och kabelnämndens organisation. Då det gäller lokalisering av nämnderna är denna delvis beroende av regeringens ställningstagande till om det är lämpligt och möjligt med någon form av samordning. Utskottet anser att det bör ankomma på regeringen att pröva även frågan om nämndernas lokalisering. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1823 och 3006 yrkandena 4 och 5.

Närradionämndens finansiering

Vid riksmötet 1981/82 beslöt riksdagen om fastare former för närradioverksamheten (prop. 1981/82: 127, KrU 1981/82: 29, rskr. 1981/82: 362). Riksdagen hade därvid inte något att erinra mot följande uttalande i propositionen (s. 28).

Närradioverksamheten bör bekostas av de sändande föreningarna. Detta gäller programverksamheten, inklusive ersättning till upphovsmännen, kostnader för inredning av studio eller hyra av studio samt sändare och programledningar. Det gäller i princip också närradiomyndigheten. Under uppbyggnadsperioden bör dock myndigheten till en del finansieras med statliga medel. Vid full utbyggnad av närradioverksamheten i hela landet skall myndigheten finansieras med avgifter från föreningarna.

Närradiokommitténs verksamhet finansieras för närvarande till en del med avgifter från de sändande föreningarna. En avgift om 12 kr. per sändningstimme tas ut. Enligt uppgift från närradiokommittén finansieras dess verksamhet under budgetåret 1984/85 till ca 60 % med avgiftsmedel.

Närradiokommittén föreslår i sitt betänkande att kommittén skall ersättas med en permanent myndighet, närradionämnden, vars uppgift skall vara att besluta om sändare och sändningstillstånd, att följa verksamheten och övervaka programreglerna, att svara för viss informationsverksamhet och att upprätthålla internationella kontakter. Vissa remissinstanser har uttryckt oro över den dimensionering av nämnden och dess kansli som kommittén har föreslagit.

I den nu behandlade propositionen föreslås inrättande av närradionämnden, vilket utskottet tillstyrkt i det föregående. Föredragande statsrådet uttalar att principen om att närradionämnden skall finansieras genom avgifter bör stå fast. Avgiften bör beräknas med hänsyn till att hela kostnaden för nämnden skall finansieras fr. o. m. budgetåret 1986/87. Närradiokommittén har beräknat att avgiften kommer att uppgå till 21–23 kr. per sändningstimme. Föredragande statsrådet anser att den bör kunna bli lägre. Han anser nämligen att den ökning av antalet sändande föreningar som kan förväntas bli resultatet av en permanentning av närradioverksamheten leder till ökade inkomster varför avgiftshöjningarna bör kunna hållas på en ganska låg nivå.

I motionerna 3006 (c) och 3011 (m) yrkas att endast kostnaderna för närradionämndens myndighetsutövning skall bekostas av staten. Enligt motion 3009 (fp) skall kostnaderna för tillsynen över närradioverksamheten inte belasta de sändande föreningarna.

Som utskottet redovisat har riksdagen tidigare inte haft något att erinra mot att vid en full utbyggnad av närradioverksamheten närradiomyndigheten skall finansieras genom avgifter från de sändande föreningarna. Det är dock, som också påpekas i propositionen, viktigt att närradionämndens uppgifter begränsas till att endast omfatta vad som är nödvändigt för att närradioverksamheten skall fungera smidigt. Utskottet utgår från – i likhet

med vad som anförs i propositionen – att nämndens uppgifter främst skall vara att pröva frågor om tillstånd att sända närradio och om tidsfördelning samt att administrera timavgifter.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att det inte finns anledning för riksdagen att ändra sin tidigare inställning till frågan om närradio-myndighetens finansiering. Motionerna 3006 yrkande 3, 3009 yrkande 3 och 3011 yrkande 4 avstyrks därför.

Lagförslaget i övrigt

En ny lag om viten träder i kraft den 1 juli 1985. I samband med den nya lagen har en följdändring gjorts i 14 § närradiolagen som också träder i kraft den 1 juli 1985 (prop. 1984/85:96, JuU 1984/85:22, rskr. 1984/85:211, SFS 1985:218). En samordning av den tidigare beslutade lagändringen med det nu behandlade lagförslaget bör ske genom att 14 § får utgå ur propositionens lagförslag och ändringen i stället sker i den redan beslutade ändringslagen. Övriga föreslagna ändringar i närradiolagen kan däremot utfärdas i form av en ändring i lagen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *upplåtelse av sändningstid*
att riksdagen antar det i proposition 1984/85: 145 framlagda förslaget till lag om ändring i närradiolagen (1982: 459) såvitt avser 13 § första stycket,
2. beträffande *närradioföreningarnas programutbud*
att riksdagen med avslag på motionerna 1984/85: 3009 yrkande 1, 1984/85: 3010 yrkande 2 och 1984/85: 3011 yrkande 2 antar 11 § förslaget till lag om ändring i närradiolagen (1982: 459),
3. beträffande *yttrandefrihetsbrott*
att riksdagen med avslag på motionerna 1984/85: 3009 yrkande 2 och 1984/85: 3011 yrkande 1 antar 13 § andra stycket förslaget till lag om ändring i närradiolagen (1982: 459),
4. beträffande *reklam i närradio*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85: 511 och 1984/85: 3011 yrkande 7,
5. beträffande *kreten av tillståndsberättigade föreningar*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85: 3011 yrkande 3 antar 4 § förslaget till lag om ändring i närradiolagen (1982:459),
6. beträffande *rätten att besluta om sändningstiden*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85: 3010 yrkande 1 antar 7 § förslaget till lag om ändring i närradiolagen (1982:459),
7. beträffande *rätt för föreningarna att själva anskaffa sändare*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85: 3006 yrkande 2 och 1984/85: 3011 yrkande 5.

8. beträffande *sändarnas räckvidd*

att riksdagen med anledning av proposition 1984/85: 145 samt motionerna 1984/85: 3006 yrkande 1, 1984/85: 3007, 1984/85: 3008 och 1984/85: 3011 yrkande 6 antar följande som *Utskottets förslag* betecknade lydelse av 1 § närradiolagen (1982: 459)

*Nuvarande lydelse**Utskottets förslag*

1 §

I denna lag finns föreskrifter om rätt för vissa sammanslutningar att sända närradio. Med närradio avses radiosändningar av ljudradioprogram i *lokala* rundradiosändningar.

I denna lag finns föreskrifter om rätt för vissa sammanslutningar att sända närradio. Med närradio avses radiosändningar av ljudradioprogram i rundradiosändningar *med begränsad räckvidd*.

I lagen förstås med radiosändning, rundradiosändning, radiosändare och radioprogram detsamma som i radiolagen (1966: 755).

9. beträffande *närradiosändarna vid beredskapstillstånd*

att riksdagen avslår motion 1984/85: 3005,

10. beträffande *inrättande av närradionämnden*

att riksdagen antar 2 § förslaget till lag om ändring av närradiolagen (1982: 459),

11. beträffande *samordning av närradionämnden och kabelnämnden, m. m.*

att riksdagen avslår motionerna 1984/85: 1823 och 1984/85: 3006 yrkandena 4 och 5,

12. beträffande *närradionämndens finansiering*

att riksdagen avslår motionerna 1984/85: 3006 yrkande 3, 1984/85: 3009 yrkande 3 och 1984/85: 3011 yrkande 4,

13. beträffande *14 § lagförslaget*

att riksdagen

dels med anledning av proposition 1984/85: 145 antar det vid betänkandet som bilaga 2 fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1985: 218) om ändring i närradiolagen (1982: 459),

dels avslår det i proposition 1984/85: 145 framlagda förslaget till lag om ändring i närradiolagen (1982: 459) såvitt avser 14 §,

14. beträffande *propositionens lagförslag i övrigt*

att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i närradiolagen (1982: 459) i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan ovan med den ändring av ingressen som föranleds av utskottets hemställan i moment 8 och 13.

Stockholm den 21 maj 1985

På kulturutskottets vägnar
INGRID SUNDBERG

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Ing-Marie Hansson (s), Tyra Johansson (s), Karl Boo (c), Tore Nilsson (m), Catarina Rönnung (s), Maja Bäckström (s), Lars Ahlmark (m), Stina Gustavsson (c), Berit Oscarsson (s), Gunnar Thollander (s), Jan-Erik Wikström (fp), Anders Nilsson (s), Lars Hjertén (m) och Carl-Henrik Hermansson (vpk).

Reservationer

1. Närradioföreningarnas programutbud (mom. 2)

Ingrid Sundberg (m), Tore Nilsson (m), Lars Ahlmark (m), Jan-Erik Wikström (fp) och Lars Hjertén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar "Utskottet tillstyrker" och slutar "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

I avvikande mening nr 2 till konstitutionsutskottets yttrande vilken avgivits av företrädarna för (m) och (fp) anförts att den i propositionen föreslagna detaljregleringen av närradioföreningarnas programutbud är synnerligen diskutabel. En medlem av lagrådet har ifrågasatt om en sådan begränsning av närradioföreningarnas sändningsrätt står i överensstämmelse med grundlagsskyddet för yttrandefriheten. Med hänsyn bl. a. till de yttrandefrihetsrättsliga aspekterna bör den föreslagna begränsningen av närradioföreningarnas programutbud inte godtas. Det i betänkandet godtagna förbudet mot upplåtelse av sändningstid innebär att närradioföreningarna inte utan lagstöd kan låta sammanslutningar utan sändningstillstånd provsända. En lagregel av denna innebörd bör därför i likhet med vad som anförts i propositionen införas i 11 § närradiolagen.

Utskottet föreslår att riksdagen beslutar ändra 11 § närradiolagen i enlighet med vad utskottet här förordat.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande närradioföreningarnas programutbud

att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:145 och motionerna 1984/85:3009 yrkande 1, 1984/85:3010 yrkande 2 och 1984/85:3011 yrkande 2 antar 11 § förslaget till lag om ändring i närradiolagen (1982:459) med den ändringen att paragrafen erhåller följande som *Reservanternas förslag* betecknade lydelse

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

11 §

Sammanslutningens programutbud får inte, annat än i begränsad omfattning, innehålla material som inte har framställts enbart för den egna verksamheten.

En närradioförenings programutbud får innehålla *endast*

1. uppgifter om program och programtider samt andra upplysningar om närradioverksamheten på orten.

2. sändningar från evenemang av gemensamt intresse för tillståndshavarna på orten,

3. information, i begränsad omfattning, om kommunal verksamhet och

4. provsändningar av program, framställda av sammanslutningar som saknar sändningstillstånd, i varje enskilt fall under högst tre månader.

En närradioförenings programutbud får innehålla *provsändningar av program, framställda av sammanslutningar som saknar sändningstillstånd, i varje enskilt fall under högst tre månader.*

2. Yttrandefrihetsbrott (mom. 3)

Ingrid Sundberg (m), Karl Boo (c), Tore Nilsson (m), Lars Ahlmark (m), Stina Gustavsson (c), Jan-Erik Wikström (fp) och Lars Hjertén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar "Kulturutskottet anser" och slutar "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

I avvikande mening nr 1 till konstitutionsutskottets yttrande vilken avgivits av företrädarna för (m) och (fp) anförs att yttrandefriheten bör vara en grundläggande princip i fråga om lagstiftning rörande massmedia. Yttrandefrihetsutredningen har också föreslagit ett enhetligt regelsystem för det tryckta ordet och etermedierna. Förslaget bereds för närvarande inom regeringskansliet. Frågan om hur yttrandefrihetsbrott skall beivras kommer alltså i sin helhet att prövas under närmaste mandatperiod i samband med ställningstaganden till den föreslagna yttrandefrihetsgrundlagen. Med hänsyn härtill finner man i den avvikande meningen till konstitutionsutskottets yttrande att den i propositionen föreslagna bestämmelsen som begränsar yttrandefriheten inte bör accepteras.

Kulturutskottet ansluter sig till vad som anförs i den avvikande mening- en och tillstyrker således motionerna 3009 yrkande 2 och 3011 yrkande 1 samt avstyrker regeringens förslag i fråga om rätt för närradiönämnden att interimistiskt återkalla sändningstillstånd.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande yttrandefrihetsbrott

att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85: 3009 yrkande 2 och 1984/85: 3011 yrkande 1 avslår förslaget till lag om ändring i närradiolagen (1982:459) såvitt avser 13 § andra stycket,

3. Reklam i närradio (mom. 4)

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m)
anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar "Mot bakgrund" och slutar "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Kulturutskottet ansluter sig till vad som anförts i avvikande mening 3 till konstitutionsutskottets yttrande och delar därmed motionärernas uppfattning att reklamförbudet i närradion bör upphävas. Genom intäkter från reklam kommer – som motionärerna påpekar – de sändande sammanslutningarna få möjligheter att höja kvaliteten på sina program och öka programproduktionen. Det bör ankomma på respektive närradioförening att besluta om formerna för reklam i närradion.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande reklam i närradio

att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85: 511 och 1984/85: 3011 yrkande 7 antar följande som *Reservanternas förslag* betecknade lydelse av 10 § närradiolagen (1982: 459)

Nuvarande lydelse

Kommersiell reklam får inte sändas i närradio.

Ett program eller programinslag i närradion får inte bekostas med pengar eller annan egendom som har ställts till sammanslutningens förfogande under förutsättning att programmet eller inslaget sänds.

Reservanternas förslag

10 §

Kommersiell reklam får inte sändas i närradio *utan tillstånd av närradioföreningen på sändningsorten.*

4. Kretsen av tillståndsberättigade föreningar (mom. 5)

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m)
anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar "Utskottet som" och slutar "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Ändamålet med närradioverksamheten är att ge lokala ideella föreningar möjlighet att utnyttja etermedier för att sända information och i övrigt sprida sitt budskap. Närradiokommittén har dock i några fall beviljat föreningar som bedriver kommersiell verksamhet, typ folketspark- och folketshusföreningar sändningstillstånd. Utskottet motsätter sig att dessa föreningar beviljas sändningstillstånd då det bl. a. finns risk för att föreningarna i sina program gör reklam för sin verksamhet och på så sätt får en gynnad position jämfört med konkurrenterna.

Utskottet finner mot bakgrund av det anförda att en lagändring är påkallad. Lagtexten bör utformas så att lokala ideella föreningar kan ges sändningstillstånd om inte särskilda omständigheter talar däremot. Närradiönämnden skall pröva huruvida en sökande förening driver kommersiell verksamhet eller ej. Folketspark- och folketshusföreningar och andra liknande föreningar som driver sådan verksamhet bör därvid inte få ges sändningstillstånd.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *kretsen av tillståndsberättigade föreningar* att riksdagen med anledning av motion 1984/85: 3011 yrkande 3 antar 4 § förslaget till lag om ändring i närradiolagen (1982:459) med den ändringen att paragrafen erhåller följande som *Reservanternas förslag* betecknade lydelse

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

4 §

Tillstånd att sända närradio kan ges till sammanslutningar som är juridiska personer, dock inte till andra än:

1. Lokala ideella föreningar som bedriver verksamhet inom sändningsområdet. Om särskilda skäl inte föranleder till annat, får tillståndet ges endast under förutsättning att verksamheten har bedrivits i minst ett år före ansökningsdagen.

1. Lokala ideella föreningar som bedriver verksamhet inom sändningsområdet *såvida inte särskilda omständigheter talar däremot*. Om särskilda skäl inte föranleder till annat, får tillståndet ges endast under förutsättning att verksamheten har bedrivits i minst ett år före ansökningsdagen.

2. Lokala ideella föreningar som har bildats för att i närradio sända program som ett led i den verksamhet som en riksorganisation bedriver inom sändningsområdet. Tillståndet får ges under förutsättning att riksorganisationen har bedrivit verksamhet inom sändningsområdet i minst ett år före ansökningsdagen. Om särskilda skäl föreligger får tillståndet ges även om verksamheten inte har bedrivits i minst ett år.

3. Församlingar inom svenska kyrkan.

4. Obligatoriska sammanslutningar av studerande vid universitet och högskolor.

5. Sammanslutningar av flera tillståndshavare för gemensamma närradioändamål (*närradioföreningar*).

5. Rätt för föreningarna att själva anskaffa sändare (mom. 7)

Ingrid Sundberg (m), Karl Boo (c), Tore Nilsson (m), Lars Ahlmark (m), Stina Gustavsson (c), Jan-Erik Wikström (fp) och Lars Hjertén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar "Utskottet finner" och slutar "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till vad som anförs i motionerna 3006 yrkande 2 och 3011 yrkande 5 om att sändande föreningar bör ha möjlighet att själva anskaffa sändarutrustning. En förutsättning härför är att sändaren skall godkännas av televerket. Utskottet föreslår därför att 6 § närradiolagen ändras i enlighet härmed.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande rätt för föreningarna att själva anskaffa sändare
att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85: 3006 yrkande 2 och 1984/85: 3011 yrkande 5 antar följande som *Reservanternas förslag* betecknade lydelse av 6 § närradiolagen (1982: 459)

Nuvarande lydelse

Närradio får sändas bara över sådana radiosändare som televerket ställer till förfogande.

Reservanternas förslag

6 §

Närradio får sändas bara över sådana radiosändare som televerket ställer till förfogande *eller godkänner.*

6. Sändarnas räckvidd (motivering till mom. 8)

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar "Det är" och slutar "1 § närradiolagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan inte se några fördelar med att generellt begränsa sändarnas räckvidd till 5 km. I likhet med närradiokommittén anser utskottet att sändarnas räckvidd bör kunna differentieras. Som tidigare redovisats finns det enligt televerkets frekvensplan numera utrymme för sändare med större räckvidd än tidigare. Frekvensplanen innebär att alla kommuner i princip kan täckas av närradiosändningar. Utskottet anser därför att föreningslivets behov och ortens förutsättningar skall ligga till grund för beslut om sändarnas räckvidd i varje enskilt fall så långt det är tekniskt och ekonomiskt möjligt. Det är dock av vikt att inte så kostsamma lösningar väljs att ett antal sammanslutningar i realiteten ställs utanför verksamheten. Denna möjlighet till differentiering av sändarnas räckvidd i förhållande till vad som nu gäller bör enligt utskottets mening – med anledning av motionerna 3006 yrkande 1, 3007, 3008 och 3011 yrkande 6 – komma till uttryck i en ändring av 1 § närradiolagen.

7. Närradionämndens finansiering (mom. 12)

Ingrid Sundberg (m), Karl Boo (c), Tore Nilsson (m), Lars Ahlmark (m), Stina Gustavsson (c), Jan-Erik Wikström (fp) och Lars Hjertén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar "Som utskottet" och på s. 15 slutar "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som påpekas i propositionen att det är viktigt att närradionämndens uppgifter begränsas till att endast omfatta vad som är nödvändigt för att närradionämnden skall fungera smidigt. Alla delar av nämndens verksamhet skall dock enligt utskottets mening inte bekostas av de sändande föreningarna. Det är från principiell synpunkt olämpligt att det ideella föreningslivet skall behöva finansiera den centrala statliga förvaltningen. Därför bör de delar av nämndens verksamhet som innefattar myndighetsutövning bekostas av staten.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *närradionämndens finansiering*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1984/85: 3006 yrkande 3, 1984/85: 3009 yrkande 3 och 1984/85: 3011 yrkande 4,

Särskilt yttrande

Närradionämndens administration och lokalisering, m. m. (mom. 11)

Karl Boo (c) och Stina Gustavsson (c) anför:

En samordning av närradionämnden och kabelnämnden förefaller oss naturlig även om den bara görs i administrativt hänseende. Inrättandet av nämnderna utgör ett lämpligt tillfälle att lokalisera denna nya del av den statliga förvaltningen utanför storstadsområdena.

Propositionens lagförslag

Förslag till

Lag om ändring i närradiolagen (1982: 459)

Härigenom föreskrivs att 2–4, 7, 8, 11 och 13–15 §§ närradiolagen (1982: 459) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Frågor om närradio prövas av den myndighet som regeringen bestämmer (närradiomyndigheten).

Närradiomyndigheten skall även utöva tillsyn över närradioverksamheten.

Närmare föreskrifter om närradiomyndigheten meddelas av regeringen.

Föreslagen lydelse

2 §¹

För prövning av frågor om närradio och för tillsyn över närradioverksamheten finns en närradionämnd.

Nämndens ordförande och vice ordförande skall vara lagfarna och erfarna i domarvärv.

Närmare föreskrifter om nämnden meddelas av regeringen.

3 §²

Närradio får inte sändas utan tillstånd av närradiomyndigheten.

Närradio får inte sändas utan tillstånd av närradionämnden.

4 §

Tillstånd att sända närradio kan ges till sammanslutningar som är juridiska personer, dock inte till andra än:

1. Lokala ideella föreningar som bedriver verksamhet inom sändningsområdet. Om särskilda skäl inte föranleder till annat, får tillståndet ges endast under förutsättning att verksamheten har bedrivits i minst ett år före ansökningsdagen.

2. Lokala ideella föreningar som har bildats för att i närradio sända program som ett led i den verksamhet som en riksorganisation bedriver inom sändningsområdet. Tillståndet får ges under förutsättning att riksorganisationen har bedrivit verksamhet inom sändningsområdet i minst ett år före ansökningsdagen. Om särskilda skäl föreligger får tillståndet ges även om verksamheten inte har bedrivits i minst ett år.

3. Församlingar inom svenska kyrkan.

4. Obligatoriska sammanslutningar av studerande vid universitet och högskolor.

5. Sammanslutningar av flera tillståndshavare för gemensamma närradioändamål.

5. Sammanslutningar av flera tillståndshavare för gemensamma närradioändamål (närradioföreningar).

¹ Senaste lydelse 1982: 1247.

² Senaste lydelse 1982: 1247.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §³

För varje sändare bestämmer närradiomyndigheten vilka sammanslutningar som skall få sända och under vilken tid sändningarna får ske. *Beslutet om sändningstid gäller för högst ett år.*

För varje sändare bestämmer närradionämnden vilka sammanslutningar som skall få sända och under vilken tid sändningarna får ske.

8 §

Om flera sammanslutningar vill sända under samma tid, skall förtur ges åt den sammanslutning vars medverkan skulle öka antalet olikartade sändande sammanslutningar eller åt den sammanslutning som har ett särskilt intresse av att få sända vid en viss tidpunkt.

I annat fall skall turordningen fastställas genom lottning.

Sändningstiden skall så långt det är möjligt fördelas enligt sammanslutningarnas önskemål. Om deras önskemål ej kan förenas, skall förtur ges åt den sammanslutning som bedöms ha störst intresse av att få sända vid en viss tidpunkt.

Varje beslut om sändningstid gäller tills vidare, dock längst för ett år.

11 §

Sammanslutningens programutbud får inte, annat än i begränsad omfattning, innehålla material som inte har framställts enbart för den egna verksamheten.

En närradioförenings programutbud får innehålla endast

1. uppgifter om program och programtider samt andra upplysningar om närradioverksamheten på orten,

2. sändningar från evenemang av gemensamt intresse för tillståndshavarna på orten,

3. information, i begränsad omfattning, om kommunal verksamhet och

4. provsändningar av program, framställda av sammanslutningar som saknar sändningstillstånd, i varje enskilt fall under högst tre månader.

13 §⁴

Tillstånd att sända närradio får återkallas, om sammanslutningen

1. inte längre uppfyller kraven enligt 4 §,
2. bryter mot beslut om sändningstid,
2. bryter mot beslut om sändningstid eller låter annan i dess

³ Senaste lydelse 1982: 1247.

⁴ Senaste lydelse 1982: 1247.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3. sänder program trots att varken behörig programutgivare eller ersättare för programutgivaren enligt lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio finns eller trots att anmälan om vem som är utsedd till programutgivare inte har gjorts,

4. har sänt ett program som i en lagakraftäggande dom har befunnits innefatta ett yttrandefrihetsbrott och som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten i närradio,

5. bryter mot föreskrifterna i 10 eller 11 § *eller*

6. inte utnyttjar rätten att sända under *sex* på varandra följande månader,

När ett tillstånd återkallas får *närradiomyndigheten* bestämma en tid om högst ett år inom vilken sammanslutningen inte får söka nytt tillstånd.

Sammanslutningen skall på uppmaning av *närradiomyndigheten* tillställa *myndigheten* sådan inspelning som avses i 8 § lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio.

Om sammanslutningen inte rättar sig efter en sådan uppmaning, kan *myndigheten* förelägga vite.

Närradiomyndighetens beslut i frågor om tillstånd enligt 4 och 13 §§, fördelning av sändningstid enligt 7 och 8 §§ *eller vite enligt 14 §* får överklagas hos kammarrät-

ställe utnyttja sändningstid som tilldelats sammanslutningen,

5. bryter mot föreskrifterna i 10 eller 11 §,

6. inte utnyttjar rätten att sända under *tre* på varandra följande månader *eller*

7. *inte* erlägger avgift i ärende om närradio inom föreskriven tid, om sammanslutningen har förelagts att erlägga den vid påföljd att tillståndet annars kan återkallas.

Innan dom som avses i första stycket 4 har vunnit laga kraft får närradionämnden återkalla tillståndet interimistiskt.

När ett tillstånd återkallas får *nämnden* bestämma en tid om högst ett år inom vilken sammanslutningen inte kan ges nytt tillstånd.

Sammanslutningen skall på uppmaning av *närradionämnden* tillställa *nämnden* sådan inspelning som avses i 8 § lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio.

Om sammanslutningen inte rättar sig efter en sådan uppmaning, kan *nämnden* förelägga vite.

Närradionämndens beslut i frågor om tillstånd enligt 4 och 13 §§ *eller* fördelning av sändningstid enligt 7 och 8 §§ får överklagas hos kammarrätten genom besvär. And-

14 §⁵

15 §⁶

⁵ Lydelse enligt SFS 1985: 218 som träder i kraft den 1 juli 1985.

Se även bilaga 2 till detta betänkande.

⁶ Senaste lydelse 1982: 1247

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

ten genom besvär. Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

ra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte annat förordnas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.
2. Tillstånd och andra beslut som meddelats enligt äldre bestämmelser gäller som om de meddelats enligt de nya bestämmelserna.
3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för närradiosändningar som skett före utgången av juni 1985.
4. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om besvär över beslut om vite, som meddelats före utgången av juni 1985.
5. För tiden intill utgången av år 1985, eller den senare tidpunkt som regeringen bestämmer, skall den nuvarande närradiomyndigheten fullgöra de uppgifter som enligt denna lag ankommer på närradionämnden.

Av utskottet framlagt lagförslag

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1985:218) om ändring i närradiolagen (1982:459)

Härigenom föreskrivs att 14 § närradiolagen (1982:459) i paragrafens lydelse enligt lagen (1985:218) om ändring i nämnda lag, skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse*

Sammanslutningen skall på uppmaning av *närradiomyndigheten* tillstålla *myndigheten* sådan inspelning som avses i 8 § lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio.

Om sammanslutningen inte rättar sig efter en sådan uppmaning, kan myndigheten förelägga vite. *Talan om utdömande av vitet förs vid tingsrätt av allmän åklagare efter anmälan av närradiomyndigheten.*

Utskottets förslag

14 §

Sammanslutningen skall på uppmaning av *närradionämnden* tillstålla *nämnden* sådan inspelning som avses i 8 § lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio.

Om sammanslutningen inte rättar sig efter en sådan uppmaning, kan *nämnden* förelägga vite.

* Lydelse enligt SFS 1982:1247; paragrafen ändrad genom SFS 1985:218 som träder i kraft den 1 juli 1985.

Konstitutionsutskottets yttrande

1984/85:8 y

om närradioverksamhet (prop. 1984/85:145)

Till kulturutskottet

Kulturutskottet har beslutat bereda konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över dels proposition 1984/85:145 om närradio jämte motioner väckta i anslutning härtill, dels de under allmänna motionstiden väckta motionerna 1984/85:511 av Filip Fridolfsson (m) och 1984/85:1823 av Göthe Knutson m. fl. (m) allt i de delar som rör konstitutionsutskottets beredningsområde.

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1984/85:3005, 1984/85:3006, 1984/85:3007, 1984/85:3008, 1984/85:3009, 1984/85:3010 och 1984/85:3011.

Utskottet kommer i det följande att behandla de förslag i propositionen och motionerna som rör yttrandefrihet och informationsfrihet.

Försök med närradiosändningar inleddes år 1979. Verksamheten har successivt byggts ut och fått fastare former bl. a. genom tillkomsten år 1982 av närradiolagen (1982:459) och lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio. Ansvarig för administration av närradion är närradiokommittén, som även haft i uppdrag att redovisa erfarenheterna från verksamheten och föreslå kompletteringar och förändringar i närradions regelsystem. Förslagen i propositionen bygger på de förslag och synpunkter som närradiokommittén lagt fram i betänkandet (SOU 1984:53) Föreningarnas radio.

Närradion är i första hand ett forum för det idéburna föreningslivet på lokal nivå. I december 1984 hade 70 orter i landet sändningstillstånd. Antalet deltagande föreningar uppgick till 812 varav de flesta var religiösa sammanlutningar och politiska organisationer.

I propositionen föreslås att närradioverksamheten skall få permanent form och byggas ut i den takt och på de orter där intresse och förutsättningar finns. Nuvarande krav på geografisk spridning och variation när det gäller typen av medverkande föreningar skall upphöra. En särskild myndighet – närradionämnden – skall inrättas med ett i förhållande till närradiokommittén vidgat ansvarsområde. Kretsen av föreningar som kan få sändningstillstånd föreslås utökad. Vissa ändringar i nu gällande närradiolag föreslås. Programreglerna skärps så till vida att tillstånd i fortsättningen skall kunna återkallas redan efter fällande dom i tingsrätt för yttrandefrihetsbrott. Det blir närradionämnden som skall få rätt att interimistiskt återkalla tillstånd. Förslagen berör även reglerna för tidsfördelning och innehållet i sändningar i närradioföreningarnas regi. I propositionen framhålls att närradioverksamheten är av den arten att en fortlöpande översyn bör ske och att vissa förändringar av lagreglerna kan bli aktuella senare.

En viktig nyhet i lagförslaget är den rätt närradionämnden får att *interimistiskt återkalla sändningstillstånd* om ett sänt program enligt en icke lagakraftägande dom innefattat ett yttrandefrihetsbrott. Enligt nu gällande regler krävs lagakraftägande dom för att sändningstillstånd skall kunna dras in.

I två motioner avvisas detta förslag. Enligt motion 1984/85:3009 (fp) kan ur yttrandefrihetssynpunkt principiella invändningar riktas mot nu gällande regler som ger alltför stort utrymme för administrativa ingripanden. Motionärerna erinrar om att närradion kommer att beröras av den reform som aviserats på grundval av yttrandefrihetsutredningens förslag. Utredningsförslaget innebär bl. a. att tryckfrihetsförordningens principer skall gälla även för andra uttrycksformer än det tryckta ordet. I motion 1984/85:3011 (m) uttalas att yttrandefriheten bör vara en grundläggande princip även i fråga om lagstiftning rörande massmedia. Frågor gällande sändningstillstånd bör regleras med tryckfrihetsförordningen som förebild, anser motionärerna.

Föredragande statsrådet motiverar sitt förslag med att det nuvarande kravet på lagakraftägande dom innebär att avsevärd tid kan förflyta innan det finns möjlighet att ingripa mot en sammanslutning som i sina program gjort sig skyldig till rasdiskriminering eller andra yttrandefrihetsbrott. Det har varit möjligt för en sammanslutning att trots fällande dom vid tingsrätten fortsätta programverksamheten och begå nya yttrandefrihetsbrott, intill dess dom meddelats av högsta instans omkring ett år senare. Enligt föredragande statsrådet är den lösning som förordas en godtagbar avvägning mellan rättssäkerhetskraven och kraven på möjligheter att kunna ingripa någorlunda omgående och effektivt.

I det förslag till yttrandefrihetsgrundlag (YGL) som lagts fram av yttrandefrihetsutredningen säkerställs rätten att framföra yttranden med hjälp av medier där yttrandefriheten hittills saknat ett detaljerat grundlagsskydd genom ett regelsystem enligt tryckfrihetsförordningens (TF) mönster. Enligt förslaget skall yttrandefrihetsmål enligt YGL följa samma rättegångsregler som för mål enligt TF.

Yttrandefrihetsutredningen anger i lagförslaget uttömmande de gärningar som får beivras som yttrandefrihetsbrott. Hit räknas bl. a. yttranden som uttrycker missaktning för folkgrupp eller någon annan liknande grupp av personer. Yttrandefrihetsutredningen har vid utformningen av lagförslaget sökt åstadkomma ett enhetligt regelsystem för det tryckta ordet och etermedierna samt en sammanhållen reglering av de grundläggande villkoren för radio- och TV-verksamheten i landet. Förslaget bereds för närvarande inom regeringskansliet. Frågan om hur yttrandefrihetsbrott skall beivras kommer alltså att under närmaste mandatperiod i sin helhet prövas i samband med ställningstaganden till den föreslagna yttrandefrihetsgrundlagen. Den i propositionen föreslagna lagen bör alltså ses som temporär i avvaktan på den särskilda yttrandefrihetslagstiftning som utskottet förutsätter att riksdagen får ta ställning till. I propositionen framhålls också att

närradioverksamheten är av den arten att en fortlöpande översyn bör ske.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att förslaget i propositionen kan godtas och avstyrker således motionerna 1984/85:3009 och 1984/85:3011 båda i här aktuell del.

Ett förslag i propositionen med yttrandefrihetsrättsliga aspekter rör *närradioföreningarnas programutbud*. Dessa föreningar, som är sammanslutningar av lokala tillståndshavare, har som huvuduppgift att samordna och administrera närradiosändningarna på orten. Enligt propositionen bör närradioföreningarnas egna sändningar begränsas till ämnen som kan anses vara av gemensamt intresse för de medverkande sammanslutningarna. I ett tillägg till 11 § närradiolagen preciseras de områden som dessa sändningar får omfatta till programtabläer över kommande närradioprogram och annan information om närradioverksamheten, sändningar från evenemang av gemensamt intresse för tillståndshavarna på orten och – i begränsad omfattning – kommunal information. Vidare skall närradioföreningarna ha rätt att låta sammanslutningar på orten provsända under en tid av tre månader.

Dessa förslag tas upp i tre motioner. Enligt motion 1984/85:3009 (fp) ifrågasätts behovet att genom lag reglera närradioföreningarnas programutbud. I sak har motionärerna inga invändningar mot de i propositionen förordade principerna för föreningarnas programutbud. De anser dock att det är tillräckligt om riksdagen uttalar sig för dessa principer. I motion 1984/85:3010 (fp) föreslås att närradioföreningarnas sändningsrätt inskränks i ett avseende nämligen att programutbudet får innehålla endast sändningar av gemensamt intresse för tillståndshavarna på orten. Motionärerna anför att den föreslagna lydelsen av 11 § inte får tolkas så snävt att sändningar av större omfattning blir omöjliga att genomföra av närradioföreningen som samarbetsform för de ingående sändande föreningarna/organisationerna. I motion 1984/85:3011 (m) yrkas avslag på propositionens förslag beträffande provsändningar. Av den motivering till förslaget som lämnas i motionen framgår dock att motionärerna avstyrker den föreslagna regleringen av närradioföreningarnas programutbud i alla delar.

Frågan om närradioföreningarnas programutbud tas upp i lagrådets yttrande över lagförslagen. Majoriteten i lagrådet anför att den begränsande regleringen i fråga om närradioföreningarnas sändningar kan mot bakgrund av den funktion föreningarna är avsedda att ha i närradiosystemet inte anses stå i strid med föreskrifterna om yttrandefrihet i 2 kap. regeringsformen. Denna typ av begränsningar torde vara tillåtlig när det gäller här aktuella slag av sändningar i etermedia. En ledamot av lagrådet kritiserar den föreslagna regleringen och ifrågasätter dess förenlighet med 2 kap. RF. Beträffande provsändningar motsätter sig lagrådet inte den föreslagna lösningen.

Syftet med närradio är att ge ideella föreningar en möjlighet att nå ut med sitt budskap genom att producera och sända program. Den grundläggande tanken bakom närradion är att sammanslutningarna skall driva egen ideellt

inriktad verksamhet och sända på eget ansvar. Närradioföreningarna som kan få sändningstillstånd har, enligt vad som redovisas i propositionen, utnyttjat ledig programtid till att sända bl. a. evenemangsprogram, magasinprogram, lokala nyhetsprogram och kommunal information. För lyssnarna är det viktigt att veta vem som står bakom sändningarna. Med hänsyn härtill samt till närradioföreningarnas huvudsakliga uppgift kan utskottet godta de i propositionen angivna begränsningarna av närradioföreningarnas programutbud. Utskottet anser liksom föredragande statsrådet att denna begränsning bör framgå av lagtexten. Motionerna 1984/85:3009 yrkande 1, 1984/85:3010 yrkande 2 och 1984/85:3011 yrkande 2 bör således avstyrkas.

Enligt 10 § närradiolagen får *kommersiell reklam* inte sändas i närradio. I två motioner förordas att reklam skall tillåtas i närradiosändningar. Enligt motion 1984/85:511 (m) bör riksdagen upphäva 10 § i närradiolagen. I motion 1984/85:3011 (m) uttalas att det bör ankomma på resp. närradioföreningen att besluta om formerna för reklam i närradio. Motionärerna hemställer att riksdagen i ett uttalande till regeringen ställer sig bakom denna uppfattning.

Förslag med samma syfte som de nu föreliggande har avvisats av riksdagen tidigare (KrU 1980/81:22, 1982/83:20). I rättspraxis (RÅ 1983 2:5) har ansetts att förbudet mot kommersiell reklam i 10 § närradiolagen – som inte berörs av förevarande lagrådsremiss – inte strider mot 2 kap. 13 § RF. Därvid har motivedes i regeringsrättens avgörande uttalats att förbudet mot kommersiell reklam i närradio inte kan anses gå utöver det som behövs för att åt närradioprogrammen bevara angiven karaktär, dvs. ett fullföljande av ändamålet att möjliggöra för lokala sammanslutningar att inom orten sända meddelanden om sin verksamhet och i övrigt ge spridning åt sitt budskap.

Frågan om reklam i radio och TV har under senare år behandlats i flera utredningar, bl. a. massmedieutredningen, informationsteknologiutredningen och yttrandefrihetsutredningen. Yttrandefrihetsutredningen har föreslagit en grundlagsregel som möjliggör en reglering i vanlig lag av eter- och trådsändningar. Även internationellt uppmärksammas frågan. Så har Europarådets ministerkommitté i februari 1984 antagit en rekommendation om satellitreklamens karaktär. Rekommendationen omfattar "satellite broadcasting" såväl via direktsändande satelliter som via kommunikationssatelliter och innehåller dels en allmän princip om att TV-reklamen skall utformas under socialt ansvar, dels ett antal uttalanden om innehållet, formen och presentationen av reklamslag.

I det nordiska samarbetet har frågan belysts i rapporten (NEK 1984:11) Reklam i satellitsändningar. – En studie av de rättsliga möjligheterna att reglera reklam i satellitsändningar över Norden. Regeringen har den 17 april tillkallat en utredare som skall bedöma vilka effekter reklam i företrädesvis TV kan förväntas få för ekonomin i andra medier och andra reklamintäkt beroende verksamheter samt för förhållandena i näringslivet.

Enligt direktiven (Dir. 1985:15) skall utredaren bl. a. bedöma effekterna

att svenska konsumenter nås av reklam i TV-sändningar från satellit under förutsättning att reklam inte förekommer i svenska TV-sändningar. Bedömningarna skall i första hand inriktas på effekterna på dagspressen och näringslivet.

Utredaren skall därutöver söka uppskatta vilka intäkter kommersiell reklam i TV skulle kunna leda till för skilda former av TV-verksamhet. I direktiven anförs vidare att utredaren om möjligt bör översiktligt bedöma effekterna av kommersiell reklam i olika former av ljudradioverksamhet.

Resultatet av utredarens arbete kommer bl. a. att utgöra en del av underlaget för övervägandena i den parlamentariska beredningen för förberedelse av ett nytt radioavtal. Utredningsarbetet skall redovisas senast i oktober 1985.

Det hittillsvarande förbudet mot reklam i rundradiosändningar har under senare tid börjat ifrågasättas allt kraftigare från skilda håll. Frågan om reklam i TV har även aktualiserats i diskussionerna om finansieringen av Sveriges Radio AB:s verksamhet. De nu gällande avtalen mellan staten och Sveriges Radio-koncernen löper ut den 30 juni 1986. Inför den nya avtalsperioden har inom utbildningsdepartementet en särskild beredningsgrupp med företrädare för de politiska partierna tillsatts för att behandla frågor som rör förberedelserna för en ny avtalsperiod. Mot här angiven bakgrund finner utskottet inte anledning att föreslå någon riksdagens åtgärd med anledning av nu föreliggande motionsyrkanden.

Stockholm den 25 april 1985

På konstitutionsutskottets vägnar
OLLE SVENSSON

Närvarande: Olle Svensson (s), Yngve Nyquist (s), Bertil Fiskesjö (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Hans Nyhage (m), Kurt Ove Johansson (s), Kerstin Nilsson (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Sven-Erik Nordin (c), Anita Modin (s), Karin Ahrland (fp), Nils Berndtson (vpk), Ove Eriksson (m) och Axel Wennerholm (m).

Avvikande meningar

1. Återkallande av sändningstillstånd

Hans Nyhage (m), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Karin Ahrland (fp), Ove Eriksson (m) och Axel Wennerholm (m) anser att den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar "Yttrandefrihetsutredningen anger" och på s. 3 slutar "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser liksom motionärerna att yttrandefriheten bör vara en grundläggande princip i fråga om lagstiftning rörande massmedia. Yttrandefrihetsutredningen har också föreslagit ett enhetligt regelsystem för det tryckta ordet och etermedierna. Förslaget bereds för närvarande inom regeringskansliet. Frågan om hur yttrandefrihetsbrott skall beivras kommer alltså i sin helhet att prövas under närmaste mandatperiod i samband med ställningstaganden till den föreslagna yttrandefrihetsgrundlagen. Med hänsyn härtill finner utskottet inte att den i propositionen föreslagna bestämmelsen som begränsar yttrandefriheten bör accepteras. Utskottet avstyrker alltså propositionens förslag i fråga om rätt för närradionämnden att interimistiskt återkalla sändningstillstånd och tillstyrker motionerna 1984/85:3009 yrkande 2 och 1984/85:3011 yrkande 1.

2. Närradioföreningarnas programutbud

Hans Nyhage (m), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Karin Ahrland (fp), Ove Eriksson (m) och Axel Wennerholm (m) anser att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar "Syftet med" och på s. 4 slutar "således avstyrkas" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den i propositionen föreslagna detaljregleringen av närradioföreningarnas programutbud är synnerligen diskutabel. Som redovisats ovan har en ledamot av lagrådet ifrågasatt om en sådan begränsning av närradioföreningarnas sändningsrätt står i överensstämmelse med grundlagsskyddet för yttrandefriheten. Med hänsyn bl. a. till de yttrandefrihetsrättsliga aspekterna bör den föreslagna begränsningen av närradioföreningarnas programutbud inte godtas. Utskottet avstyrker alltså propositionen i denna del och tillstyrker motion 1984/85:3011 i här aktuell del. Detta innebär även att motion 3009 i vad avser lagförslaget tillstyrks. Syftet med motion 1984/85:3010 torde i allt väsentligt bli tillgodosett med vad utskottet anfört.

3. Reklam i närradio

Hans Nyhage (m), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Karin Ahrland (fp), Ove Eriksson (m) och Axel Wennerholm (m) anser att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar "Det hittillsvarande" och slutar "föreliggande motionsyrkanden" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det reklamförbud som nu gäller för bl. a. närradion bör upphävas. Genom intäkter från reklam kommer – som motionärerna påpekar – de sändande sammanslutningarna att få möjligheter att höja kvaliteten på sina program och öka programproduktionen.

Innehåll

Sammanfattning	1
Propositionen	1
Motioner	1
Motioner väckta under allmänna motionstiden 1985	1
Motioner väckta med anledning av proposition 1984/85: 145	2
Utskottet	
Inledning	3
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Upplåtelse av sändningstid samt närradioföreningarnas programutbud	4
Yttrandefrihetsbrott	6
Reklam i närradio	7
Kretsen av tillståndsberättigade föreningar	7
Rätten att besluta om sändningstiden	8
Rätt för föreningarna att själva anskaffa sändare	10
Sändarnas räckvidd	10
Närradiosändarna vid beredskapstillstånd	12
Närradionämndens administration och lokalisering, m. m.	13
Närradionämndens finansiering	14
Lagförslaget i övrigt	15
Hemställan	15
Reservationer	
1. Närradioföreningarnas programutbud (m, fp)	17
2. Yttrandefrihetsbrott (m, c, fp)	18
3. Reklam i närradio (m)	19
4. Kretsen av tillståndsberättigade föreningar (m)	19
5. Rätt för föreningarna att själva anskaffa sändare (m, c, fp)	20
6. Sändarnas räckvidd (m)	21
7. Närradionämndens finansiering (m, c, fp)	22
Särskilt yttrande	
Närradionämndens administration och lokalisering, m. m. (c)	22
Bilagor	
1. Propositionens lagförslag	23
2. Av utskottet framlagt lagförslag	27
3. Konstitutionsutskottets yttrande 1984/85: 8 y	28